

ספר
מעדני
יואל

פרשת בהעלותך



י"ל ע"י מערכת
הוצאת אור חיים



Mechon@ohrchaim.com
718-930-7443



KolSatmar.com

ספר מעדני יואל

פרשת בהעלותך

בו נקבצו ובאו דברות קודש וניצוצי אורה, אשר שמענו ונדעם
מרבנו הקדוש והטהור האדם הגדול בענקים

מרן יואל טייטלבוים זצוק"ל
אבדק"ק סאטמאר וגאב"ד ירושלים תובב"א

פרשת בהעלותך • תשפ"ו לפ"ק



תוכן הענינים

אי אפשר להקים מוסדות התורה אלא על ידי שפע עשירות וכל תומכי התורה יקחו חלק יפה במצות לימוד התורה כי נתקיים התורה על ידם / גדול מצות החזקת לומדי תורה שהתורה הקדושה משפיע על המחזיקים להתברך בברכת התורה / בכל יום יש לקיים מצות הבורא ב"ה בחשק רב כאילו מקיים אותה לראשונה / אף שכל אדם נופל ממדריגתו בעת שהוא עוסק בעניני גשמיות מכל מקום צריך לחזור ולהתעלות אל הקדושה בעת שחוזר לעבודתו בינו לבין קונו / בכל עניניו היתה מחשבתו של אהרן אחת להרים את כח התורה, ואף כאשר היה מכוון להמשיך השפעת העשירות היה בדעתו רק בשביל קיום התורה / אף לאחר קיום מצות הבורא בשלימות הראוי יש להזהר שלא יבוא לכלל גאווה / כיצד ראוי לאדם לחשוב לפני קיום המצוה שיעשה את מצות הבורא ב"ה / ממון לחיזוק היהדות בגלות זהו המפתח להצלחה ולשפע בעולם הזה / השבים בתשובה פותחים צינורות שפע ועשירות לכלל ישראל העוסקים בתורה כל היום / יתרו שהיה מכיר כל עבודה זרה בעולם הוא היה יכול להאיר עיני ישראל להזהר שלא לקחת תמיכה מעובדי עבודה שבעולם / מצות צדקה היא מפתח לגאולה, ועל ידה יזכה האדם ליכנס לארץ הקדושה



פרשת בהעלותך

א

אי אפשר להקים מוסדות התורה אלא על ידי שפע עשירות וכל תומכי התורה יקחו חלק יפה במצות לימוד התורה כי נתקיים התורה על ידם

וגדולה, הנה ראוי לפנות לצד צפון ושם יתפלל לפני השי"ת שיתברך בשפע עשירות, ביון שהעמידה בצד צפון מסוגל לשם כך שיעלה בידו להמשיך בתפילתו שיתברך בשפע עשירות. ע"כ.

ומעתה נבוא אל המכוון, כי הנה אהרן הכהן בעת שהיה עובד עבודת הקודש במצות הדלקת המנורה היה עומד בצד דרום דייקא, ולכאורה נראה מזה שכל עיקר דעתו ומגמתו של אהרן הכהן בעת הדלקת נרות המנורה היתה להשפיע שפע התורה והחכמה בלבד, ולא היה עולה על דעתו להמשיך שפע עשירות וגדולה כלל, שכן נראה ממה שלא היה פונה לצד הצפון כלל, אלא בכל עת עבודתו בהמנורה היה עומד רק בצד הדרום דייקא, אם כן איפוא נראה ברור שאהרן הכהן לא היה מכוון להמשיך

וידבר ה' אל משה לאמר, דבר אל אהרן ואמרת אליו בהעלותך את הנרות אל מול פני המנורה יאירו שבעת הנרות (ח, א-ב). הנה איתא בספרי (פיסקא ט) 'אל מול פני המנורה', עשה לה מול ופנים. ולכאורה תמוה הכוונה בזה.

ואפשר לומר בביאור הענין, כי הנה אמרו בגמרא (בבא בתרא כה:) אמר רבי יצחק הרוצה שיחכים ידרים ושיעשיר יצפין, וסימנך שלחן בצפון ומנורה בדרום. ע"כ. ובהיות כן נמצא שבעת שירצה אדם לבקש רחמים מאת הבורא ב"ה שיזכה להצליח בתורה ותופיע עליו השפעת החכמה, הנה יש לו לעמוד בצד הדרום ולהתפלל שם, לאשר צד דרום מסוגל לכך. ואילו בעת שיעלה על לב האדם לבקש תפילה ותחנונים מאת הבורא ב"ה שיתברכו נכסיו ויזכה לשפע עשירות



והחכמה שהוא ה'פנים', ור"ל שהשפעת העשירות לא יהיה בשביל סיבה אחרת, אלא עיקר תכלית השפעת העשירות יהיה רק לצורך קיום התורה.

השי"ת יעזור שכל אלו היהודים המסייעים בממונם להחזיק את מוסדות התורה יתברכו בהשפעת התורה והחכמה ביחד עם השפעת העשירות, ושפע העשירות ימשך אצלם על כל אורך ימי חייהם, ולא ימיש השפע מהם ומבניהם אחריהם עד סוף כל הדורות, 'עם זאל זיין עשירות מיט תורה, עד סוף כל הדורות, עד מאה ועשרים שנה און דערנאך ווייטער, עם זאל זיך ציען די דורות'.

ובל אלו שנתנו נדבת לבם לצורך החזקת התורה יעזור להם הבורא כל עולמים שיתברכו שיהיה להם שכר מן השפעת התורה, וכמו שאמרו במדרש רבה (פר' נשא יג, יז) שמחזיקי תורה זוכים להיות להם חלק יפה בשכר לימוד התורה. וכן מציינו אצל זבולון שהוא היה נותן מלחמו ליששכר למען יוכל לעסוק בתורה הקדושה, ועל ידי כן זכה זבולון שנמל שכר לימוד התורה כמו יששכר, ונתקיים בו חלק בחלק יאכלו, וכן יתברכו כל התומכים ומסייעים להחזקת התורה שיקבלו בשכרם על מצות לימוד התורה מאחר שנתקיים התורה על ידם.

(א' בהעלותך שנת תש"כ - תשכ"ז)

בעבודתו שום שפע עשירות כלל, רק כל עיקר מגמתו של אהרן להמשיך השפעת התורה והחכמה בלבד.

אכן האמת הוא כי זה בלא זה אי אפשר כלל, שאם ירצה אדם להצליח בתורה ונתקיים התורה בידו, הנה הוא צריך להתברך בשפע עשירות וגדולה, שכן קיום התורה עולה להון תועפות, ולולי שפע עשירות וגדולה לא יתכן כלל שתתקיים השפעת החכמה התורה בקרב ישראל.

ועל פי זה אפשר לומר שזהו הכוונה באמרם עשה לה מול ופנים, שהקב"ה הבטיח לאהרן הכהן שעל ידי עבודתו בהדלקת נרות המנורה יעלה בידו להמשיך שפע עשירות וגדולה, אף על פי שאהרן יעמוד לצד הדרום בלבד, עם כל זה יעלה בידו להמשיך בכח עבודתו גם את שפע העשירות, יען כי שפע הממון והעושר הוא צורך גדול להמשכת התורה בקרב ישראל, וכאשר יתברכו ישראל בשפע עשירות וגדולה בראוי אזי תתקיים תחת ידם השפעת התורה והחכמה בראוי.

וזתו המכוון בדברי הספרי עשה לה מול ופנים, 'מול' היינו השפעת הממון הנובע מצד צפון, שהוא ממול עמידת המנורה העומד בצד הדרום, על זה אמר עשה לה מול ופנים, ר"ל שהשפעת העשירות ממול יהיה מקושר עם התורה





גדול מצות החזקת לומדי תורה שהתורה הקדושה משפיע על המחזיקים להתברך בברכת התורה

אפשר לעסוק בתורה בלי המחזיקים המקיימים את התורה.

והנה עיקר חשיבות המצוה הם הנרות הדולקים המורים על אותם העוסקים בתורה הקדושה. אמנם האמת הוא שהתורה הקדושה נותנת השפעה טובה לכל אותם האנשים המחזיקים את התורה, שאם כח התורה מתנהל ומתנהג כראוי וכיאות על פי התורה הקדושה, אזי הוא נותן השפעה גם לאותן האנשים שהם תומכי תורה ומחזיקי התורה מאחר שעל ידי המחזיקים יכולים הת"ח לעסוק בתורה, בהיות כן ראוי להם להשפיע ברכת התורה על המחזיקים ומקיימים את התורה.

וזוהו שדקדק הכתוב לומר אל מול פני 'המנורה' יאירו שבעת הנרות, להורות כי ההשפעה היוצאת מן הנרות היינו העוסקים בתורה הקדושה כפי הראוי, הוא דבר המועיל גם אל גוף המנורה עצמו, היינו האנשים המחזיקים את התורה, שגם הם יתברכו על ידם בכל הברכות היוצאים מהשפעת התורה, או מען וועט זיך אויפפירן ווי ס'ברויך על פי התורה, וועט עס געבן השפעה פאר דעם וואס ס'האלט אויף די נרות, פון דארטן וועט קומען די השפעה פאר די מנורה וואס ס'האלט אויף די נרות'.

(א' בהעלותך שנת תשכ"א - תשכ"ז)

בהעלותך את הנרות אל מול פני המנורה יאירו שבעת הנרות

(ח, ב). פירש רש"י שכולם יהיו פונים אל מול פני נר האמצעי, שלשה המזרחיים וכן שלשת המערביים וכו'. ע"כ. לכאורה יש לדקדק על אומרו אל מול פני המנורה, שהרי כוונת הכתוב היא שכל הנרות יהיו פונים אל נר האמצעי, אם כן הוה ליה למימר אל מול פני 'הנר', דהיינו נר האמצעי, יאירו שבעת הנרות, ומה זה שאמר הכתוב אל מול פני 'המנורה', כי הלא שבעת הנרות צריכין לפנות כלפי הנר האמצעי ולא כלפי המנורה.

ואפשר ליישב את הכוונה, כי הנה מודעת זאת שנרות המנורה רומזים ומכוונים על לומדי התורה, ואילו המנורה עצמה שהיא הכלי המחזקת בתוכה את הקנים והנרות, רומז על האנשים המחזיקים את התורה, וביאור הענין הוא כי הנה מצות לימוד התורה אי אפשר להיות אלא אם יש אנשים המחזיקים את התורה, כמו שנאמר (משלי ג, יח) עץ חיים היא למחזיקים בה, ודרשו חכמינו ז"ל (ויקרא רבה כה, א) לעמלים בה לא נאמר אלא למחזיקים בה, ע"כ. ומשום כך המנורה רומז על המחזיקים את התורה, להורות שכשם שאי אפשר להדליק את הנרות בלי המנורה המחזיק את הנרות, כך אי





בכל יום יש לקיים מצות הבורא ב"ה בחשק רב כאילו מקיים אותה לראשונה

אבן האמת שראוי לאדם לקיים את מצות הבורא ב"ה בכל עת מצוא באותו חשק והתלהבות שהרגיש בעת שזכה לקיים את המצוה בפעם ראשונה, ועל דרך אמרם ז"ל (תנחומא תבוא א) בכל יום יהיו בעיניך כחדשים.

וזהו המכוון במה שכתב רש"י ז"ל להגיד שבחו של אהרן שלא שינה, שאף על פי שאהרן הכהן היה עומד ומטיב ומדליק את הנרות בכל יום, עם כל זה עשה את המצוה בכל עת תמיד עם אותה חיות והתלהבות כפי מה שהיה לו בפעם הראשונה, ככה היה אהרן הכהן מקיים את המצוה בכל יום ויום באותה החשק והתלהבות ודביקות הבורא ב"ה בלי שום שינוי כלל.

(דברי יואל מהדורא תניינא עמוד פג)

ויעש בן אהרן אל מול פני המנורה העלה נרותיה כאשר צוה ה' את משה (ח, ג). כתב רש"י ז"ל (ד"ה ויעש כן) להגיד שבחו של אהרן שלא שינה. ולכאורה יפלא הדבר, וכי זו היא רבותא לאהרן הכהן שלא שינה ממה שצוה הבורא ב"ה.

ואפשר לומר בביאור הכוונה, כי הנה ידוע מה שכתב הרוקח (בהקדמה) שאין חוזק חסידות כתחילתו, ע"כ. והנה כאשר יזדמן לאדם לקיים איזה מצוה שעדיין לא הספיק לקיימה עד הלום, ודאי יתעורר ויתלהב בנפשו לקיים מצות הבורא ב"ה בתיקונו, ומה מאד יתעורר בעשיית המצוה לקיימה בחשק והתלהבות גדולה ודביקות רב. אבל לאחר מכן כאשר חל עליו לקיים את המצוה מדי יום ביומו, לאט לאט יתקרב מגודל התלהבות ודביקות שהרגיש בעשיית המצוה בפעם הראשון.



אף שכל אדם נופל ממדריגתו בעת שהוא עוסק בענייני נשמות מכל מקום צריך לחזור ולהתעלות אל הקדושה בעת שחזור לעבודתו בינו לבין קונו

הנה מודעת זאת שכל אדם שבעולם יש לו לפעמים עליות וירידות, ואף הצדיקים הקדושים אינם יכולים להחזיק מעמד

באופן אחר אפשר לומר בביאור הכוונה בדברי רש"י ז"ל להגיד שבחו של אהרן שלא שינה. כי



בגודל מדריגות הקדושה והדביקות לעד ולעולם בשוה, ויש לפעמים שהם נופלים ממדריגתם העליונה⁽⁸⁾.

וביאור הענין הוא, שהרי כל אדם מוכרח לעתים להניח מן עבודת הבורא ולהתעסק בצרכי גופו וענינים גשמיים, ובעת כזאת בלתי אפשר להשאר באותה דביקות העליונה כפי מה שזכה להרגיש בעת עבודתו בינו לבין קונו. אלא שכך הוא דרך הישר שמיד לאחר שגמר עסקיו

הגשמיים יחזור לעבוד עבודת הבורא ב"ה ביתר שאת וביתר עוז, ולהתעלות בעבודתו ולהתקרב לעבודת ה' בדביקות הבורא ב"ה כבראשונה בלי שום שינוי כלל ועיקר, כפי מה שהאריך בזה הישמח משה בפר' ואתחנן והטעים בדרך משל נפלא, עיי"ש בדבריו כי נעמו⁽²⁾.

ועל פי זה אפשר לומר הכוונה במה שכתב רש"י ז"ל להגיד שבחו של אהרן שלא שינה, ר"ל שאהרן הכהן לא שינה לעולם

א. עיין בתולדות יעקב יוסף פר' וירא (ד"ה בפסוק וירא) וז"ל: הנה יש בחינה שאחר עלותו למעלה חוזר ויורד וכו' וזה סוד רצוא ושוב (יחזקאל א. יד), ונקרא קטנות וגדלות וקטנות שני, ובכל ירידה צריך אזהרה איך לחזור ולעלות שלא ישאר ח"ו, וכמו ששמעתי ממורי שיש כמה שנשארו וכו'. עכ"ל. וע"ע במאמר עינים (פר' יתרו מאמר ב בארובה).

ב. ז"ל: אפתח במשל פי מעושר גדול יש לו אלף אלפים דינרי זהב, ואלף אלפים ספינות על הים בפרקמטיא, ואלף אלפים כפרים, ואלף עירות, והוא מרויח בכל יום מאה אלף דינרי זהב מכל זה, ויהי היום ויתועדו בני אדם לדבר בנדון העושר ההוא. ויאמר האחד תמה אני מאוד האין יצויר להרויח בכל יום מאה אלף דינרין, ומי יתן שארויח כמות. והשיב לו השני אין זה כלל וכלל מן התימה, כי מן רכוש רב כזה ראוי להיות ריוח עצום כזה, ואם כן עכשיו שיש לו רכוש רב כזה אין תימה בפני. ואי תמיה לי הא תמיה לי על תחילת העושר האין באפשרי לצבור הון כזה מאפס ואין, כי שמעתי אומרים שבנערותו היה בעירום ובחוסר כל, וגם מה שאמרת מי יתן שארויח כמותו זה טפשות גדול, דאין יצויר להרויח כזה בידים ריקנות, אך זאת עשה חקור על תחילתו מהיכן בא לעושר ההוא כי תחילתו היה גם כן בידים ריקנות, וזאת תוכל לעשות. ויען השלישי ויאמר מה אתמה על מה שלא ראיתי כי התחלה של עשירות אינני זוכר, רק על זאת אתפלא ואתמה כי אני זוכר לפני ב' או ג' שנים כבר היה יורד גדול, והיו הכל אומרים עליו אפילו האבנט אינו שלו, ובזמן קצר כזה חזר לעשור והוסיף הון רב, ודבר זה ראיתי בעיני ועל זאת הגדלתי התימה שלי. עד כאן המשל. והנמשל הוא כי הצדיק הגמור אשר כבר התגבר שכלו על חומרו והוכנע חומרו לשכלו, בודאי אין תימה כלל איך עושה המצות בחשקות ובוזריזות גדול ובאהבה גמורה עד אין תכלית ואין חקר ואין מספר, כך הוא ראוי לו כיון שהוא בדרך השכל ובנקל גדול הוא לפי התגברות שכלו, ובפרט זה שהולך בדרך השכל בכל עת ובכל שעה ובכל רגע שכלו מתגבר והולך כמעין הנובע, אך על זה יגדל הרוואה התימה על תחילתו איך בא לזה להכניע החומר ותאוותו כל כך וכו'. ויען השלישי אשר נשען על ידו ויאמר האם אתפלא על זה שלא ראיתי ולא הכרתי ולא הייתי עמו בתחילתו וגם אין מבוא ללמוד ממנו דבר זה של התנהגות תחילתו כיון שלא ראינו בעינינו, אך על זה אתפלא כי באמת בעת שהוא דבוק למקורו מקור מים חיים ולבו פתוח כפתחו של אולם אז אין דבר פלא ממנו הפלגת קדושתו שהוא לו בניקל ולא בעמל ויגיעה וכמעט יצא מגדר הבחירה אל גדר המוכרח, כיון ששבת המונע הוא החומר הגס אם כן הנפש שהוא חלק אלקי תעשה בטבע וכמעט שלא יחשוב לצדקה גדול כיון שאין לו עמל ויגיעה וצער, רק אדרבה מתענג בנועם מתיקות הדביקות שאין לה ערך וקץ וסוף, אך החשיבות שלו גדול מאוד שהרי בבחירתו עלה למדריגה זו, אך זה יפלא שמכל מקום בשר ודם הוא, ואם כן נפסק הדביקות איזה פעם כשעוסק בצרכי הגוף הגס, ולפעמים על ידי הרהור ומחשבה ולפעמים נופל ממדריגתו וישב כאחד העם, ואחר זה חוזר בכל מאמצי כוחו על ידי עמל ויגיעה גדולה להפלגת קדושתו ולדביקותו ועוד ביתר שאת וביתר עוז, וזאת אנחנו רואים בכל עת ממש כמו שמדבר עם בני אדם בדברים הכרחיים ומחשב בעסקי עולם הזה ונפסק הדביקות מכל וכל וכרגע כבר חזר להפלגת קדושתו ונועם אהבתו, זאת הוא פלא שאחר שנפסק ונתפדר האין יעלה ברגע למדריגה כזו, ובודאי יש לו עמל ויגיעה



מיד לאחר שגמר העסק הגשמי היה חוזר ומתעלה לעבוד את השי"ת כבראשונה, וכל אימת שניגש לעשות ולקיים את מצות הבורא ב"ה עשה אותה בדביקות רבה ביתר שאת, בלי שום שינוי וירידה כלל ועיקר.

מלקיים את מצות הבורא ב"ה בדביקות הבורא ב"ה, אף על פי שבודאי הוצרך לפעמים להניח מן עבודה הגבוה ולהפסיק מעט מן עוצם דביקות הבורא ב"ה, למען יוכל להתעסק בצרכי עולם הזה, עם כל זה



בכל עניניו היתה מחשבתו של אהרן אחת להרים את כח התורה, ואף כאשר היה מכוון להמשיך השפעת העשירות היה ברעתו רק בשביל קיום התורה

שבכל עסקיו ועניניו הגשמיים היתה מחשבתו דבוקה וקשורה אל התורה הקדושה, אפילו בעת שאהרן היה מתעסק להמשיך שפע עשירות גדולה בעולם היה כל עיקר מגמתו ומחשבתו אחת לצורך קיום התורה, 'אהרן הכהן איז געווען איין מחשבה, ווען ער האט געזוכט די השפעה של עשירות האט ער אויך אינזין געהאט די תורה הקדושה, פונקט אזוי ווי דעמאלט ווען ער האט עוסק געווען אין השפעת התורה', ולא היה בעיניו שום שינוי מבין השפעת התורה להשפעת עשירות, כי אצל שניהם היה כל עיקר מגמתו על קוטב אחד להחזיק את כח התורה הקדושה בקרב ישראל.

יעזור השי"ת שיעלה בידינו לקבל את התורה וגם יעלה בידינו להמשיך השפעת עשירות הנצרך לצורך קיום התורה,

באופן אחר אפשר להסביר את הכוונה בדברי רש"י ז"ל להגיד שבחו של אהרן שלא שינה, כי הנה כבר נתבאר למעלה שהמנורה היתה בצד הדרום יען כי עבודת המנורה היה מסוגל להמשיך השפעת התורה והחכמה.

והנה דרכן של בני אדם בעת שהוא עוסק בתורה ועבודה הרי הוא מכוון להמשיך שפע החכמה והתורה, אבל בעת שהוא פונה והולך לעסקיו הגשמיים כדי לעסוק בעניני משא ומתן וכדומה, אזי אין כוונתו ומחשבתו בהם על אודות קיום התורה, אלא בעת ההיא יש לו כוונות אחרות, שהוא רוצה להתעשר בעשירות גדולה ומופלגת, ואין דעתו על אודות התורה הקדושה כלל.

על זה בא הכתוב לומר ויעש כן אהרן, להגיד שבחו של אהרן שלא שינה,

גדולה אז לעלות משפל מצבו לרום שמים כרגע, ולא יתכן אם לא בשבירת כל גופו בקיבוץ כל הכוחות וכל המחשבות למקום אחד לכח אחד ולמחשבה אחת, ומזה אנחנו רואין בכל פעם. ושפתים ישק משיב דברים נכוחים. עיי"ש עוד.



אייבערשטער זאל העלפן די אלע אידן וואס זיי באטייליגן זיך דערינען, השי"ת זאל באצאלן כזה וכבא, מ'זאלמיר געהאלפן ווערן מיט כל מיני השפעות טובות'.

(א' בהעלותך שנת תש"כ)

'די מוסדות בכלל ובפרט, דאס איז פארבונדן מיט גרויסע הוצאות וואס אמאל מער און וואס אמאל מער. דער אייבערשטער זאל העלפן אידן זאלן טאקע האבן, ס'זאל טאקע זיין סגולה טאקע מכל העמים. דער



אף לאחר קיום מצות הבורא בשלימות הראוי יש להזהר שלא יבוא לכלל גאווה

הרע, שעל ידי כך יפסיד את כל עיקר המצוה ח"ו^(ג).

ועל פי זה יש לומר שזהו המכוון במה שאמר הכתוב ויעש בן אהרן אל מול פני המנורה העלה נרותיה, שהכתוב מעיד על אהרן הכהן שעלה בידו לעשות ולקיים מצות הבורא ב"ה כתיקונה הראוי לה.

ועל זה אמר הכתוב עוד דבר נוסף, שעם כל זה נשאר אהרן בענוותנותו כאשר צוה ה' את משה, ר"ל כפי מה שמצינו אצל משה רבינו ע"ה שהיה עניו מאד מכל האדם אשר על פני האדמה (יב, ג), ופירשו בספרים הק' ^(ד) את הכוונה על פי מאמר המשנה באבות (פרק א משנה א) משה קיבל תורה מסיני, שהפירוש הוא שמה שזכה משה רבינו לקבל את התורה הוא בזכות מדת ענוותנותו הגדולה, אשר למד מן הר סיני שהיה הר שפל יותר מכל ההרים ^(ה),

עוד יש לומר באופן אחר בביאור הכוונה בדברי רש"י ז"ל להגיד שבחו של אהרן שלא שינה, כי הנה מודעת זאת מדת הצדיקים הקדושים, שבשעה שניגשים לקיים אחת ממצות הבורא ב"ה, לבם נשבר בקרבם מרוב יראתם שלא יכשלו ח"ו ולא יפלו במלכודת היצר הרע המנסה בכל מיני תחבולות שלא יעלה בידם לקיים את מצות הבורא ב"ה כראוי.

ואף לאחר שכבר עלה בידם להתגבר על כל מיני פיתויי היצר הרע, ועשו את מצות הבורא ב"ה כפי הראוי, שוב מורא עלה על ראשם שלא יעלה ביד היצר הרע להכניס בלבם רגשי גאווה והתנשאות, על אשר עלה בידם לקיים מצות הבורא ב"ה כפי הראוי, ועל ענין זה צריכים שמירה וזהירות יתירה שלא ליפול ברשת היצר

ג. עיין באוהב ישראל (פר' לך ד"ה ויאמר ה' אל אברהם), שפתי צדיקים רימנוב (פר' לך ד"ה בפסוק לך), ברית אברהם (פר' וישלח ד"ה או יאמר ויצו את הראשון), אך פרי תבואה (פר' חוקת ד"ה עי"ל וגם על הרש"י).

ד. עיין באלשיך הק' (פר' שמיני ד"ה וזה ענין משנה), נועם אלימלך (פר' לך ד"ה וילך).

ה. עיין בגמרא (מגילה כט.), דרש בר קפרא, מאי דכתיב (תהלים סח, יז) למה תרצדון הרים גבונים, יצתה בת קול ואמרה להם, למה תרצו דין עם סיני, כולכם בעלי מומים אתם אצל סיני. ע"כ.



ככה היה משה רבינו שפל בעיניו יותר משאר כל בני אדם, ולכך זכה לקבל את התורה, עכדה"ק.

ועל דרך זה אפשר לומר הכוונה במה שאמר כאן הכתוב כאשר צוה ה' את משה, ר"ל שגם אהרן הכהן החזיק במדת ענוה כמוהו, ואף לאחר שכבר עלה בידו לקיים את המצוה כפי הראוי, נשאר עם מדת ענוותנותו ולא גבה רוחו כלל.

וזהו המכוון במה שכתב רש"י להגיד שבחו של אהרן שלא שינה, כלומר אף לאחר שעלה ביד אהרן הכהן לקיים את מצות הבורא ב"ה כפי הראוי, עם כל זה לא נשתנה כלל בכי הוא זה, אלא נשאר במדת ענוותנותו כבראשונה, ולא החזיק טיבותא לנפשיה ולא התגאה במעלתו כלל ועיקר.

(דברי יואל תניינא עמוד ג)



כיצד ראוי לאדם לחשוב לפני קיום המצוה שיעשה את מצות הבורא ב"ה

באופן אחר יתכן לומר הכוונה בדברי רש"י להגיד שבחו של אהרן שלא שינה. על פי מה שכתב בבית שמואל אחרון (דרוש לפרשת בחוקות) לבאר מה שאמרו במדרש (ויקרא רבה לה, א) על אומרו (תהלים קיט, נט) חשבתי דרכי ואשיבה רגלי אל עדותיך, אמר דוד בכל יום הייתי מחשב ואומר למקום פלוני אני הולך לבית פלוני אני הולך ורגלי מוליכות אותי לבית המדרש. ע"כ. ולכאורה תמוה הדבר איך אפשר שלא הקדים דוד המלך ע"ה תחילה וראש בדעתו ומחשבתו שרצונו ללכת לבית המדרש, ורק רגליו הוליכו אותו לבית המדרש בלי שום מחשבה תחילה.

למען לא יוכל להוציא את מחשבתו הטובה מכח אל הפועל. אשר על כן לא רצה דוד המלך ע"ה להעלות על דעתו ומחשבתו אשר רצונו לילך לבית המדרש ולעסוק בתורה, כדי שלא יתעורר כנגדו יצרו הרע וינסה בכל מאמצי כוחו להפריעו מדבר מצוה. על כן התחכם עליו דוד המלך ע"ה שמתחילה חשב בדעתו ללכת לבית פלוני, לעסוק שם בענינים גשמיים, והרי בדברים כאלה לא התנגד אליו יצר הרע כלל ועיקר, ומתוך כך היה יכול לצאת לדרכו בלי שום מניעה והפרעה מצד יצר הרע, ולאחר מכן כאשר פגש באמצע הדרך את בית המדרש, נכנס לשם והתחיל לעסוק בתורת ה', ושוב לא היה יכול היצר הרע לבטלו מן העסק בתורה. עכ"ד.

ולכאורה יש להעיר על דבריו אלה, כי לפי זה נראה לכאורה שלא

אכן ביאור הענין הוא, כי הנה בעת שעולה במחשבתו של אדם לעשות ולקיים איזה מצוה, מיד יתגבר עליו יצרו הרע וינסה לעמוד לשטן לו



שקיבל אהרן על עצמו לעשות ולקיים את מצות הבורא ב"ה כתיקונה, על דרך שמצינו בפר' בא עה"פ (שמות יב, כח) וילכו 'ויעשו' בני ישראל, שכתב רש"י ז"ל שם הפירוש שכיון שקיבלו עליהם לעשות נחשב כאילו כבר עשו. כך יתכן לומר הכוונה באומרו ויעש כן אהרן, שאהרן הכהן קיבל על עצמו לעשות ולקיים את מצות הבורא ב"ה, וכך עלה בידו לקיים את המצוה כדת וכראוי, והיצר הרע לא היה יכול למנעו מלעשות ולקיים את מצות הבורא ב"ה.

ולזה כתב רש"י ז"ל להגיד שבחו של אהרן שלא שינה, ר"ל שלא הוצרך אהרן להשתמש בתחבולות וערמה ולחשוב בדעתו לעשות דבר אחר, ומתוך כך יגש לקיים את המצוה למען לא יתגבר עליו יצרו הרע לבטלו מן עשיית המצוה, כי אהרן הכהן קידש וטיהר את נפשו עד כדי כך שלא היה כח ביד יצרו הרע למנעו ולבטלו מקיום המצוה. לכן היה יכול לחשוב בדעתו לעשות ולקיים את מצות הבורא ב"ה, ומיד לאחר מכן עשה את המצוה כפי הראוי בלי שום הפרעה.

(דברי יואל עמוד רנג מכת"ק)

ראוי לאדם לחשוב בדעתו ומחשבתו שרצונו לקיים מצות הבורא ב"ה, וזה תימה כי הלא מצינו להדיא בדבריהם ז"ל עד כמה הפליגו בגודל המעלה שיחשוב האדם תחילה בדעתו ומחשבתו שרצונו לקיים מצות הבורא ב"ה, וכמו שאמרו (קידושין מ.) מחשבה טובה הקב"ה מצרפה למעשה, וכהנה רבות בדבריהם ז"ל בגודל מעלת הכנה בלב וקבלה טובה לשמור ולקיים את מצות הבורא ב"ה.

ואפשר לומר כי הנה עיקר התועלת היוצא ממחשבה טובה הוא כאשר האדם מקבל על עצמו קבלה בלב לקיים את המצוה כאשר יזמן המצוה לידו, שאז מעלה עליו הקב"ה כאילו כבר עלה בידו לקיים את המצוה, כפי מה שאמרו (מכילתא בא עה"פ וילכו ויעשו) שכאשר קיבלו ישראל לעשות איזה מצוה נחשב הדבר כאילו כבר עשו אותה. וכאשר יקבל האדם בפנימיות לבו קבלה אמיתית לקיים את המצוה, ודאי יעזור לו השי"ת שיוכל להוציא את מחשבתו כראוי, ולא ישלוט בו היצר הרע כלל, כי הקב"ה יעמוד לימינו שיוכל לקיים את המצוה כראוי⁽¹⁾.

ועל דרך זה יתכן לומר הכוונה באומרו ויעש כן אהרן, שהכוונה היא

1. והסביר רבינו, כי לדוד המלך ע"ה לא הספיק עצה זו מאחר שגדלה מעלתו עד מאד, על כן התגבר עליו יצרו הרע יותר ויותר מכל בני דורו, על כן הוצרך דוד המלך ע"ה להשתמש בתחבולות של ערמה כאלה, עד שנתקיים בו ולבי חלל בקרבי, ושוב לא היה יכול היצר הרע לשלוט עליו כלל.





ממון לחיזוק היהדות בנלות זהו המפתח להצלחה ולשפע בעולם הזה

ניצוצי הקדושה השבויות ביד שוכן מדבר ציה, אשר על כן הודע נסתרות היה יכול לשער שיעור הנכון אשר יספיק לבירור הניצוצות הקדושות בכל אותם המקומות אם מעט ואם רב, והיו מתעכבים בכל המקומות כפי הצורך, עכ"ד.

הנה מבואר מזה שכל הליכתם ונסיעתם של בני ישראל בכל אותם המקומות שעברו שם במדבר לא היתה על חנם, כי אם לצורך כדי לתקן ולהעלות ולברר מה שצריך תיקון. וכמו כן יכולים אנו לומר גם אנחנו על מקום שבתינו פה בויליאמסבורג יצ"ו, כי הנה האמת הוא שכל עמידתנו כאן בעיר זה אינו אלא בדרך עראי בלבד, שכן אין אנו יודעין אימת תהיה הגאולה העתידה, ואפשר שכל המוסדות התורה אשר אנו מקימים פה אינו נמשך רק על ימים אחדים או אפילו שעות אחדים.

אכן האמת שאין אנו יכולים לשער גדול המעלה שיש בבניית מקום הראוי להיות תלמוד תורה לילדי בני ישראל, שהרי זה כח התורה והקדושה היותר גדול בימינו אלה, וכאשר יעזור השי"ת ותהיה הגאולה שלימה עתידין כל אותן הבנינים לעלות ביחד עם בני ישראל לארצינו הקדושה ויהיו קבועים בתוך מקום המקדש עצמו, נמצא שכל מי שנוטל חלק בהקמת המוסדות התורה הוא נוטל חלק בהקמת בית המקדש השלישי.

על פי ה' יחנו ועל פי ה' יסעו את משמרת ה' שמרו על פי ה' ביד משה (ט, כג). לכאורה יש לדקדק שכל הכתוב נראה מיותר לגמרי, שהרי כבר נאמרו ונשנו הדברים פעמיים ושלש ששמרו את משמרת ה', וגם בזה עצמו שאמר על פי ה' יחנו ועל פי ה' יסעו מובן מאליו שכל מה שקיימו ועשו בני ישראל היה על פי ה', ומה זה שחזר ואמר את משמרת ה' שמרו.

ואפשר להסביר את המכוון, בהקדם מה שכתב באור החיים הקדוש על הכתוב 'ויש אשר יהיה הענן מערב עד בוקר ונעלה הענן בבוקר ונסעו או יומם ולילה ונעלה הענן ונסעו, או יומיים או חודש או ימים בהאריך הענן על המשכן' וגו' (ט, כא-כב), דלכאורה יש לתת לב להבין טעמו של דבר שנשתנה כסדר זמן שהיית בני ישראל בכל המקומות ששהו במדבר, שכן יש כמה מקומות שלא התעכבו שם בני ישראל כי אם על לינת לילה אחת בלבד, ולעומת זה ישנם מקומות אחרים ששהו ונתעכבו שם על שנה שלימה ויותר, ולכאורה יפלא הדבר וראוי לתת לב להבין את הכוונה בזה.

והנה כתב באור החיים הק' בביאור הענין, על פי מאמר אנשי אמת (זוה"ק פר' תרומה קנז). כי הנה עיקר הסיבה שבשבילה הוצרכו ישראל להתעכב במדבר בארץ לא זרועה, הנה הוא כדי לברר את



וכמו שאמרו ז"ל (הובא ברש"י"ל סוף פרשת פקודי) שלא היה יכול שום אדם להקימו מחמת כובדו והביאוהו אל משה, אמר משה לפני הקב"ה איך אפשר להיות הקמתו על ידי אדם, אמר לו הקב"ה עסוק אתה בידך נראה כמקימו והוא נזקף וקם מאליו, וזהו שנאמר (שמות מ, יז) הוקם המשכן, הוקם מאליו.

והנה בפעם הראשונה לא היה שום אדם יכול להקימו כלל, כי אם משה רבינו ע"ה בעצמו בכח קדושתו היה יכול להקים את המשכן, אבל לאחר מכן הכניס את הכח בבני קהת ומררי שגם הם יהיה להם היכולת להקים את המשכן, אבל כל זה לא היה בדרך הטבע כלל כי אם בדרך נס ופלא. אם כן איפוא יש להתבונן מה הצורך בכל זה להקים את המשכן על לינת לילה אחת בלבד, והלא הקב"ה לא עביר ניסא למגנא, ואם כן איפוא יפלא הדבר מפני מה נעשה נס גדול כזה על שהייה בחניה הנמשך על יום אחד בלבד, או על לינת לילה אחת.

אלא נראה מזה שכך הוא דרך ה' וכך היה מוכרח להיות, **אף בעת שכל עיקר הדבר נוגע על יום אחד או על לילה אחת**, עם כל זה הוצרכו להקים את המשכן כפי הראוי בכל פרטיה כפי מה שצוה הבורא ב"ה.

ועל זה הוא שאמר הכתוב 'על פי ה' יחנו ועל פי ה' יסעו, את משמרת ה' שמרו על פי ה' ביד משה', כי מאחר שכן צוה השי"ת היו צריכין להקים את משכן ה' בכל פרטי עניניה כפי מה שצוה

אבל גם מלבד סברא האמור יש עוד סיבה נוספת אשר עמידתנו כאן בעיר וויליאמסבורג נחשב בעינינו כמקום עראי, שהרי כל עיקר שהייתנו בעיר זה אינו אלא עד שיעלה בידנו למצוא מקום הגון להקים שם קריה חדשה, והרי אנו עומדים ומצפים לנסוע בקרוב מן העיר ולהתיישב במקום אחר בקריה מיוחדת בעזר השי"ת, נמצא שכל הקמת המוסדות כאן 'איז נאר אויף דערווייל'.

אם כן איפוא לכאורה יש להקשות עלינו, מפני מה אנו משקיעים בעיר הזאת כסדר עם הוצאות חדשות ובניית בנינים חדשים. ברם האמת הוא כי מה אנו יכולים לעשות, הלא גם בשביל הצורך שהוא לפי שעה מועטת עדיין יש הברכה לבנות ולהקים את הכל כפי הצורך ללימוד התורה עם תינוקות של בית רבן וכמו כן לימוד התורה עם הבחורים, והכל צריך להיות כשיעור הראוי להם לבל יחסר המזג.

והרי אנו רואין דוגמת הדבר בחניית ישראל במדבר, שלא היו יודעים אם יהיו חונים על המקום למשך שנה אחת, או אפשר שלא יתעכבו שם כי אם על יום אחד או על לינת לילה אחת בלבד, ואף על פי כן הקימו את המשכן כפי הראוי כל דבר על מכונו, את משמרת ה' שמרו, היינו שהקימו הכל על מכונו הראוי כאילו באו להתיישב ולדור שם על זמן רב. והנה יש להתבונן בדבר שהרי הקמת המשכן היה מלווה בנסים ונפלאות גדולים ועצומים, שכן מצד הטבע לא היה אפשר לשום אדם להקים את המשכן כלל,



מרובים פי כמה, אשר על כן טוב יותר להתאמץ ולבנות את כל הבנינים האלה למופת חינוך הבנים, אף על פי שכל זה אינו נוגע רק לזמן קצר בלבד, עם כל זה הוא בדאי.

ויהיה איך שיהיה יש להזהר שתתקיים אצלינו 'את משמרת ה' שמרו על פי ה' ביד משה', היינו שצריך לראות שכל עניני המוסדות יתנהגו בשלימות הטוב בלי שום גרעון, 'אדרבה עם מוז קלאפן אלעם', כי אם יהיה הזנחה באיזה פרט הרי זה גורם חסרון על הכלל כולו, ואי אפשר לנהל את המוסד כראוי, 'מ'בלייבט שמעקן און מ'קען זיך נישט דערנאך צוריק כאפן', ואם כן יש צורך והכרח גדול בכל מה שאנו רוצים להקים כאן בעזר השי"ת.

הבוב"ע יעזור לכל אותם היהודים שנטלו לעצמם חלק בדבר מצוה, שיהי' לנו סייעתא דשמיא 'מ'זאל עס קאנען דורכפירן', ובקרוב נזכה להעתיק מכאן למקום אחר כאשר ירצה ה', אמנם אנו מקווים שהשי"ת יעזור שעוד לפני זה נלך עם העננים בביאת המשיח לארצינו הקדושה.

(א' בהעלותך שנת תשכ"ה, במסיבת חנוכת הבית לבנין הישיבה בוויילאמסבורג)

ה' ביד משה, אף על פי שיש לפעמים שכל זה היה לצורך יום אחד או לילה אחת, עם כל זה הוצרכו לטרוח את כל הטירחא הזאת ולהקים את המשכן בנסים ונפלאות, למען יעמוד המשכן על מכונו, כי אילמלי היה חסר פרט אחד מן העבודה הרי היה חסר חלק מן הבית המקדש, לבן הוצרכו להקימו כליל בתכלית השלימות בלי שום גרעון כלל, אף על פי שכל זה היה נוגע על יום אחד בלבד.

ובן יכולין אנו לומר כאן בוויילאמסבורג, אף על פי שכפי הנראה לא יתארך שהותינו פה כי אם על שנים אחדים ולא יותר, אמנם סוף כל סוף הרי גם בזה הזמן יש צורך שהילדים יהיה להם היכולת ללמוד תורה, וכמו כן הבחורים צריכים להיות להם מקום ללון בראוי, ובהיות כן נמצא כי לפי מצב שעה יש בכל אלה הכרח גדול, כי אם לא נסדר להם את כל זה יהיה גרוע טפי, שהרי יחסר מהם כח התורה כי לא יהיו יכולים ללמוד בראוי מתוך הרחבת הדעת. ועוד כי אם לא נקים את הבנינים האלה הרי זה יגרום עלינו הוצאות אחרות מצד אחר, שהרי נצטרך למלאות את החסרון הבנינים באופנים שונים, כגון על ידי שכירת בנינים במקומות שונות, וכל אלה עולים בדמים



השבים בתשובה פותחים צינורות שפע ועשירות לכלל ישראל העוסקים בתורה כל היום

ויאמר אל נא תעזוב אותנו כי על כן ידעת חנותינו במדבר והיית לנו לעינים (י, לא). הנה ראוי לתת לב להבין את המכוון בדברי הכתוב. ורש"י ז"ל כתב



ולא יצויר כלל לתת שכר רוחני בעולם הגשמי, כי אין בנמצא בכל הנאות שבעולם הזה כפי ערך מצוה אחת. עכ"ד.

אכן נראה להמציא עצה ותחבולה טובה הא כיצד יעלה ביד האדם לקבל שכר טוב בעולם הזה על קיום מצות ומעשים טובים, והוא כאשר האדם מתעורר לשוב בתשובה מאהבה על חטאיו, ומתוך כך נהפכים כל הזדונות ונעשין לו כזכויות (יומא פו:). והנה השכר המגיע לאותם המצוות שהיו מתחילה חטאים ועונות ופשעים, הם ראויים להיות שכר גשמי בעולם הזה, כיון שסוף סוף מקבל שכר על פעולה חומרי וגשמי, אשר על כן שפיר נכון הדבר שיקבל עליהם שכר טוב בעניני עולם הזה.

ומעתה נבוא אל המכוון, כי הנה בני ישראל בעת שהיו חונים במדבר היו עוסקים בתורה כל היום, אם כן איפוא לא היה אפשרות בידם להמשיך בכח עבודתם שום שכר גשמי כלל, כי אם שפע רוחני השמור להם לעולם הבא.

מה שאין כן יתרו שלא הניח שום עבודה זרה שבעולם שלא היה עובדה, ורק לאחר מכן התעורר לשוב בתשובה שלימה והכיר את האמת ונהיה דבוק בישראל ונעשה צדיק אמת, אם כן ודאי שב בתשובה מאהבה, ומתוך כך נהפכו כל זדונותיו להיות כזכויות, אם כן איפוא היה ליתרו היכולת להמשיך לבני ישראל השפעת העשירות וכל מובת הנאת העולם הזה.

על אומרו 'והיית לנו לעינים', לשון עתיד, כל דבר ודבר שיתעלם מעינינו תהיה מאיר עינינו. ולכאורה צריך ביאור, מפני מה הוצרכו בני ישראל להגיע להארת עיניו של יתרו שהוא יאיר לפניהם את הדבר הנעלם מהם, הלא היה נמצא עמהם משה רבינו מקור התורה והחכמה, ואף לאחר הסתלקות משה רבינו ע"ה היה עמהם יהושע בן נון תלמידו, אם כן איפוא היה להם לבני ישראל מי שיאיר עיניהם על כל דבר נעלם, ולאיזה סיבה הוצרכו להשתמש עם הארת עיניו של יתרו.

מה גם שכל עיקר המכוון בביאת יתרו אל המדבר לא היה כדי להשפיע לבני ישראל כלל, כי אם לשמוע ולקבל דברי תורה מבני ישראל, והא כיצד נשתנה הדבר שבני ישראל הוצרכו להגיע להארת עינים של יתרו.

ובמדרש ילקוט (במדבר רמז תשכו) איתא, 'כי על כן ידעת חנותינו במדבר', אתה ידעת החן שניתן לאבותינו במצרים, שנאמר (שמות יב, לו) וה' נתן את חן העם בעיני מצרים, 'אל נא תעזוב אותנו'. ויש להבין מפני מה הוא סיבה שלא יעזוב בשביל כך את חניית בני ישראל.

ואפשר לבאר את המכוון, על פי מה דקיימא לן (קידושין לט:) כי שכר מצוה בהאי עלמא ליכא, וביאר הרמ"ק (תומר דבורה פ"א ד"ה הח') טעמו של דבר, לפי שענין המצוה הינו דבר רוחני, ועל כן גם שכרה המגיע בשבילה הוא דבר הרוחני,



לעניים בעולם הזה שימשיך שפע עשירות גדולה וכבוד.

וזהו המכוון במה שכתב רש"י ז"ל 'כל דבר שיתעלם מעינינו תהא אתה מאיר עינינו', ר"ל שאם נעלמה מאתנו השפעת השכר הניתן בעולם הזה שהוא דבר הנראה לעין, לאשר אין בכוחינו להמשיך שכר הנראה לעינים, תהא אתה מאיר עינינו להמשיך לנו שכר טוב בעולם הזה שפע עשירות וגדולה הנראה והנגלה לעינינו.

ועל זה בא המדרש להוכיח עיקר הדבר שאכן יש צורך וחשיבות להתברך בשפע עשירות גדולה וכבוד ונכסים רבים בטובת עולם הזה, על זה אמר המדרש, אתה ידעת את החן שניתן לאבותינו במצרים, שנאמר וה' נתן את חן העם בעיני מצרים וישאילום, ועל דרך זה יצאו ברכוש גדול, ולכאורה יש לתת לב להתבונן בדבר מפני מה היה צורך לישראל לצאת ברכוש רב בטובת עניני עולם הזה, על ברחק צריך לומר כי באמת יש צורך ברכוש גדול ועשירות גם בעולם הזה, והיינו כמו שנתבאר למעלה שבלי שפע עשירות אי אפשר ללמוד תורה עם תינוקות של בית רבן שהוא דבר העולה בהוצאות מרובות, על כן אמרו 'אל נא תעזוב אותנו', ובאמצעותך נוכל להמשיך צינור השפע להתברך בעשירות וגדולה וכבוד, ועל ידי כך יהא סיפק בידינו להחזיק מעמד בהחזקת התורה וחינוך תינוקות של בית רבן כפי הראוי.

(א' בהעלותך שנת תשכ"א)

וזהו שאמר הכתוב 'אל נא תעזוב אותנו כי על כן ידעת חנותינו במדבר', ר"ל כי הנה כל עיקר טעם חנותינו במדבר הוא כדי שיהיו כל בני ישראל פנויים לגמרי לעסק התורה, כפי המבואר במכילתא (ר"פ בשלח) שאמר הקב"ה, שאם יכנסו מיד לארץ יהיה זה פונה לכרמו וזה פונה לזיתו ותורה מה תהא עליה, לפיכך הסיבן ארבעים שנה במדבר כדי שיעסקו בתורה עד שתוכלל התורה בגופן. ע"כ. אם כן איפוא נמצא שבני ישראל אין להם היכולת להמשיך לעצמם שפע גשמי וטובת עניני עולם הזה, כי אם שכר שפע הרוחני הצפון בשבילם בעולם הבא.

אמנם האמת שאנו זקוקים גם לשפע גשמי ועשירות גדולה, למען נוכל להקים תלמוד תורה ללמוד תורה עם תינוקות של בית רבן, שכן מודעת זאת שהחזקת החינוך של תינוקות של בית רבן עולה בדמים מרובים, אם כן איפוא ההכרח לא יגונה להתברך בשפע עשירות וגדולה בעולם הזה למען נוכל להקים ולכלכל את מוסדות התורה כפי הראוי לבל יחסר המזג.

וזה המכוון במה שאמר הכתוב 'והיית לנו לעינים', שעל ידי בוחך יושפע לנו גם השפעת עולם הזה ועשירות שהוא דבר הנראה לעינים בעולם הזה, לא כן שכר טוב הצפון בעולם הבא שהוא דבר שלא ניתן לראות בעינים, שהרי על שכר טוב הצפון בעולם הבא נאמר (ישעיה סד, ג) עין לא ראתה (סנהדרין צט.), ואילו שכר טוב הנמשך על ידי יתרו הוא דבר הנראה





יתרו שהיה מכיר כל עבודה זרה בעולם הוא היה יכול להאיר עיני ישראל להזהר שלא לקחת תמיכה מעובדי עבודה שבעולם

לא היו בקיאים בטבעם ומהותם של אותם אנשים שאינם מהוגנים, נמצא שבלי ידיעה יכולים ליכשל בדבר ולא ידעו ולא יבינו כלל כי אין לקחת מהם שום תמיכה כלל, ולאחר שיקבלו בני ישראל מהם תמיכה הוגנת עבור החזקת תינוקות של בית רבן, יש לחוש שמא יתחברו ישראל עם אותם הרשעים שבדור, ומתוך כך עלולים ליפול ברשתם ולעזוב את מקורות התורה והדת והאמונה הצרופה ח"ו, תורה מה תהא עליה.

אמנם מצינו אצל יתרו שהוא לא הניח שום עבודה זרה שבעולם שלא היה עובדה, ולאחר מכן הגיע להכרת האמת והיה שב בתשובה שלימה. על כל פנים יתרו היה איש יחידי בימים ההם שהיה בקי בכל דרכיהם והנהגותיהם של אותם עובדי עבודה זרה, ממילא היה לו היכולת להבין מי המה אותם אנשים שאינם מהוגנים ועובדים עבודה זרה, ומתוך כך היה יתרו מסוגל ללמד את בני ישראל להבין ולדעת מי המה אנשים שהם עובדי עבודה זרה, והיה לו היכולת להזהירם ולהפרישם מהם ולהעיר את לבבות ישראל להבין ולדעת גודל הנזק הנובע מהתחברות עם כל אותם עובדי עבודה זרה, ומה שעלול להיות להם אם יקחו חלילה תמיכה מן אותם אנשים החטאים בנפשותם, ולהזהירם להתרחק מהם ומהמונם לגמרי.

ואפשר לומר עוד בסגנון אחר ביאור הכוונה באומרו והיית לנו לעינים, ומה שכתב רש"י כל דבר ודבר שיתעלם מעינינו תהיה מאיר עינינו. כי הנה הקב"ה החזיק את ישראל במדבר ארבעים שנה, ונתבאר טעמו של דבר במכילתא פר' בשלח שאמר הקב"ה שאם יכנסו מיד לארץ יהיה זה פונה לכרמו וזה פונה לזיתו ותורה מה תהא עליה, לפיכך הסיבן ארבעים שנה במדבר כדי שיעסקו בתורה עד שתובלל התורה בגופן, ע"כ. נמצא עולה מדבריהם ז"ל שרצון הבורא ב"ה שכל אותם ארבעים שנים שהיו ישראל במדבר יעסקו בתורת ה' ולא יעסקו בשום עניני משא ומתן כלל.

הנה ראוי להתבונן בדבר, שאם יהיו כל ישראל בני תורה הא כיצד יעלה בידם להקים מוסדות התורה ללמוד תורה עם התינוקות של בית רבן, הלא כל אלה עולים בהוצאות מרובות, ולבאורה נראה מזה שרצון הבורא ב"ה שילכו לגבות משאר כל האנשים מעות לצורך החזקת התורה.

ברם אם כן יש לחוש שמא יכשלו לגבות מעות גם מאותם אנשים שאינם מהוגנים, מכתות הערב רב או עובדי עבודה זרה, לאשר כל עיקר השפעת הכסף מצוי אצלם בעולם הזה, כמו שאמרו במדרש פרשת משפטים (ע"ה פ' אם כסף תלוה), והרי בני ישראל באותה הדור



מהם כדי שלא להכשל וליפול לבורות
נשברים ח"ו על ידי תמיכה שאינה
הוגנת הבא מכתות אנשים הרשעים, ועל
ידי כך נוכל להקים תלמוד תורה על
טהרת הקודש.

וזהו שאמרו ליתרו כל דבר שיתעלם
מענינו מאחר שאין אנו בקיין
מי הם אותם אנשים שאינם מהוגנים,
תהא אתה מאיר עינינו להורות לנו הדרך
הישר להתרחק מכל אלו שראוי ליבדל



מצות צדקה היא מפתח לנאולה, ועל ידה יזכה האדם ליכנס לארץ הקדושה

ומעשים טובים. וזהו שאמר 'אם בשביל
נכסיו, היינו שרצה לחזור לארצו בשביל
נכסיו שיעשה בהם צדקה, 'אם בשביל
משפחתי' לגיירם ולהכניסם תחת כנפי
השכינה, ואחרי שיהיו בידו הרבה זכותים
אזי יוכל לעלות ולבא לארץ הקדש.

(דברי יואל פר' בהעלותך עמוד רסח)

לא אלך כי אם אל ארצי ואל מולדתי
אלך (י, ל). פירש"י ז"ל, אם בשביל
נכסיו, אם בשביל משפחתי, ע"כ.

ויש לבאר כוונת יתרו, שאמר למשה
רבינו שעדיין אינו רוצה לעלות
לארץ ישראל עד שירבה עוד זכותים
לנפשו, ויוסיף חבילות חבילות מצוות

